

“Het bedrijfsleven is het gewoon gaan doen”

125.000 extra banen voor arbeidsbeperkten, dat is de ambitie van de Banenafspraken. Waar de overheid achterblijft met het realiseren van hun targets, loopt het bedrijfsleven voorop. Wat verklaart het succes van het bedrijfsleven en wat kan de overheid daarvan leren? Daarover gingen we in gesprek met de commissaris van het 100.000-banenplan, Aart van der Gaag.

In 2014 werd Van der Gaag – op dat moment voorzitter van de ABU – gebeld door VNO-NCW. Ze hadden een boegbeeld nodig, een ambassadeur voor het banenplan. Dat wilde hij best doen, maar alleen als ze er dan ook echt mee aan de slag wilden. “Ik had er geen zin in als de enige insteek was om de plannen te gaan dwarsbomen in Den Haag. Ik heb ze toen maar op hun blauwe ogen geloofd dat de intenties oprecht waren en heb ‘ja’ gezegd.”

Van der Gaag kreeg carte blanche. “Er lag niets. Geen visie, geen plan. We moesten dus echt van de grond af aan gaan beginnen. Toch was ik optimistisch, misschien op het naïeve af. Dat had vooral te maken met het cijfermatige deel: als je berekent wat het aandeel is van het totaal aantal te realiseren banen op het totaal aantal baanopeningen op de arbeidsmarkt per jaar – zelfs in crisistijd – gaat het om een heel beperkt aantal, slechts 0,06%.”

Tegelijkertijd is Van der Gaag nog steeds verbaasd wat men binnen het bedrijfsleven inmiddels heeft weten te bereiken. En dan gaat het niet alleen om de aantallen, maar vooral ook om de cultuur die is ontstaan. “Er is een soort Pinkstergemeente ontstaan van bevlogen ondernemers die zich inzetten voor arbeidsinclusie. Het mooie is dat er geen concurrentie is op dit thema, maar juist de bereidheid om elkaar te helpen en van elkaar te leren. Men vindt het fijn om bezig te zijn met iets dat aantoonbaar goed is.”

Iedereen begint tegenwoordig met een tijdelijk contract

Uiteraard is het mooi dat het bedrijfsleven zoveel banen heeft gecreëerd voor mensen met een arbeidsbeperking. Maar hoe duurzaam zijn deze banen? “Daar heb ik zelf niet zo veel zicht op. Maar de cijfers die het UWV publiceerde, vielen me mee. Van de mensen die aan het werk zijn uit deze doelgroep, heeft rond de 60% een min of meer duurzame arbeidsrelatie in dienst bij een werkgever.”

“Anderzijds geldt dat iedereen tegenwoordig met een tijdelijk contract begint, dan is het logisch dat dat voor deze groep ook geldt. Als je dat met de Wsw vergelijkt is dat zeker nogal een verschil. Die omgeving was een stuk rustiger, stabiel en duurzamer. De cao was ook een stuk rianter. Maar we hebben niet voor niets afgesproken dat we dat anders wilden. Ik vind overigens wel dat deze groep meer stabiliteit en comfort nodig heeft. Maar dat kan ook prima bij een MKB-familiebedrijf of een Albert Heijn waar iemand in een leuk team terecht komt.”

Mocht het economisch tij weer omslaan dan nog maakt Van der Gaag zich niet al te veel zorgen. “Ook in 2013 en 2014 realiseerden we al banen voor deze doelgroep, zij het in mindere mate dan nu. Toen was er ook niet bepaald sprake van een stralende economie. En de verhouding tussen kosten en productiviteit zit in de meeste gevallen wel goed.”

Geklaag bij de overheid

Waar het bedrijfsleven vooroploopt bij het realiseren van de banenafpraak, blijft de overheid juist achter. Hoe komt dat? “Dat zit hem deels toch in de cultuur”, stelt Van der Gaag.

“Bij de overheid gaat men eerst een beleidsnota schrijven en vervolgens een uitgebreid functieprofiel opstellen. Bovendien was men bij de overheid helemaal niet gewend om van hun eigen dienstverlening op het gebied van bemiddeling gebruik te maken – die mensen zagen voor het eerst in hun leven een WSP. En als de match dan mislukt, begint men weer van voren af aan. Het gaat er bij de overheid veel statischer aan toe.”

“Daarnaast was er veel geklaag bij de overheid, zelfs vanuit de organisaties die moesten ondersteunen bij het realiseren van de banenafpraak. Er is enorm veel energie gestoken in allerlei rapporten die beschreven waarom het niet ging lukken. Er werd gezegd dat de taakstelling te zwaar was, dat het om relatief veel grotere aantallen ging in een te korte tijd. Ik zeg niet dat het allemaal onwaar is, maar het leverde in elk geval geen stimulerende omgeving op om iets tot stand te gaan brengen.”

Dat het kan, daar is Van der Gaag van overtuigd. “ABN-AMRO kan het ook, binnen alle lagen van de organisatie hebben ze banen voor mensen met een arbeidsbeperking gecreëerd. Terwijl zij in de crisis misschien nog wel harder hebben moeten bezuinigen dan al die ministeries.”

“Ik snap niet dat gemeenten niet veel meer van elkaar kopiëren. Als het ergens goed gaat, dan ga je toch precies hetzelfde doen?”

380 beleidsnota's

Ook wat betreft de uitvoering van de Participatiewet laat de overheid volgens Van der Gaag steken vallen. “Er zijn intussen 380 beleidsnota's, alle gemeenten doen het anders. Ik snap niet dat gemeenten niet veel meer van elkaar kopiëren. Als het ergens goed gaat, dan ga je toch precies hetzelfde doen? Maar nee, dan moet er toch weer een eigen draai aan gegeven worden. Daar blijf ik me over verbazen. Kom achter je bureau vandaan en ga een intake doen.”

Dat het bij gemeenten niet direct van een leien dakje ging, vindt Van der Gaag overigens begrijpelijk. “De gemeenten kregen deze taak in 2015 gewoon over de schutting geflikkerd. Gemeenten hadden geen ervaring met deze doelgroep, en bovendien ging de decentralisatie gepaard met een forse bezuiniging. Dan kun je niet verwachten dat het binnen een half jaar loopt.”

Daarnaast zag Van der Gaag ook de nodige systeemfouten. “De no-risk polis was er wel voor Wajong en niet voor gemeentelijke doelgroep. VSO-PRO-leerlingen werden niet opgenomen in het doelgroepenregister – hoe kon je ze vergeten. Ondertussen zijn die onder onze druk bijgesteld.”

“Maar ook de diversiteit die er ontstaan is, bijvoorbeeld rondom de loonkostensubsidie. Je moet het als overheid juist makkelijker maken om deze mensen in dienst te nemen. Daar zijn we in Nederland niet zo goed in. Ondernemers laten instrumenten als loonkostensubsidie en de no-riskpolis daardoor nu liggen. Maar als je echt wilt opschalen, zijn dat soort instrumenten wel nodig.”

Ken je bestand

Het bedrijfsleven loopt nog steeds voor op hun targets voor het nakomen van de banenafpraak. Maar intussen gaat het er wel om spannen, want het risico bestaat dat het aantal plaatsingen stagneert. “Ik maak me zorgen om de instroom”, vervolgt Van der Gaag. “Van de Wajong is straks echt iedereen die kan werken, aan het werk. Dan moeten we het hebben van de gemeentelijke instroom. Er moeten zo'n vijftig- tot zestigduizend werkzoekenden klaarstaan om de komende jaren aan de banenafpraak te kunnen blijven voldoen. Op dit moment is dat totaal niet het geval. Dus ik zou tegen gemeenten willen zeggen: richt alle energie op de intake. Zorg ervoor dat je je bestand kent.”

Want banen zijn er voorlopig nog genoeg. “We kunnen nog goede schwung maken. Kijk bijvoorbeeld in de horeca en de schoonmaak, waar de vacatures op dit moment niet te vervullen zijn. Dat zijn ook zeer geschikte functies voor mensen met een arbeidsbeperking. Maar dat vraagt wel om hoogstaande bemiddeling; het komt nu echt aan op professionaliteit.”